

İşıqlı sabahlar üçün, parlaq bir gələcək üçün,
çiçəklənən millət üçün, səsi dünyaya yayılacaq bir
gənclik üçün, **düşünərək yaşayanlar üçün**, xoşbəxt bir
ailə üçün, sevincli qəlblər üçün, gülən üzlər üçün,
həyat səhifələrimizi parlaq imza sahiblərinin
qələmi ilə yazmaq üçün

parlaq imzalar

Kitabın sahibi: _____

Oxu tarixi: _____

BİR GÖZ QIRPIMI

ANN FİLİP

Fransız dilindən tərcümə edən:

Hamlet Qoca

Buraxılışa məsul:	Nurman TARİQ
Tərcümə edən:	Hamlet QOCA
Redaktorlar:	Əsgər SƏRKƏROĞLU Toğrul MUSAYEV
Korrektor:	Cəriyyət MUSAYEVA
Bədii və texniki tərtibat:	İsmayıl SÜLEYMANLI
Üz qabığının dizaynı:	Azər ƏSGƏRZADƏ

Anne Philipe
LE TEMPS D'UN SOUPIR

Ann Filip
BİR GÖZ QIRPIMI

Bakı, "Parlaq İmzalar" Nəşriyyatı – 2018, 104 səh.

© Editions Julliard / 1963

© Parlaq İmzalar / 2018

Kitabın bütün hüquqları qorunur. İcazəsiz olaraq hər hansı vasitə ilə nəşri qadağandır.

Parlaq İmzalar Nəşriyyatı | 61
Modern klassiklər seriyası | 3

www.parlaqimzalar.az
info@parlaqimzalar.az
fb.com/parlaqimzalar
0552597259 / 0559697259

Ann Filip 1917-ci il iyunun 20-də Brüsseldə doğulub. O, məşhur fransız aktyoru Jerar Filipin həyat yoldaşdır.

Fəlsəfə fakültəsinin məzunu, etnoloq, kinorejissor, yazıçı Ann Filip təhsilini tamamladıqdan sonra Fransaya köçür. 1948-ci ilin sentyabrında bir karvanla qədim ipək yolunu keçərək Çindən Hindistana qədər gəlib çıxır. 1955-ci ildə işıq üzü görən “Asiya karvanı” adlı hekayəsi məhz bu səyahətdən bəhs edir.

Daha sonra “Təpənin görüşləri”, “Spiral”, “Burada, orada, kənarında” və s. kitabları çap edilir.

Ann Filip 16 Aprel 1990-cı ildə Parisdə vəfat edir.

Hamlet Qoca 1942-ci il dekabrın 22-də Ağdaşda dünyaya gəlib. O, indiki Azərbaycan Dillər Universitetinin fransız şöbəsini bitirib.

Fransa-Azərbaycan mədəni əlaqələrinin inkişafındakı səmərəli fəaliyyətinə və xidmətlərinə görə Fransanın yüksək “İncəsənət və ədəbiyyat komandoru” ordeninə layiq görülüb.

H. Qoca Gi de Mopassan, Jorj Simenon, Fransuz Saqan, Andre Morua kimi yazıçıların əsərlərini, həmçinin Fransada yaşayıb-yaratmış azərbaycanlı yazıçı Ümmülbanunun “Qafqaz günləri” və “Paris günləri” kitablarını Azərbaycan dilinə çevirmişdir.

Kədər insanı kamillik zirvəsindən endirir.

Spinoza

I

Tez oyanmışam. Hələ gecədir. Gözümü yumub yenidən yuxuya getmək istəyirəm, amma bacarmıram. Geniş, dumanlı bir düzəngahda gerçəkliklə xülya arasında qalmışam. Yaxşısı budur lampanı yandırıb kitab oxuyum, məni təngə gətirmiş qarma-qarışıq fikirləri başımdan qovum, amma yorğunluq məni kütləşdirir, gözəl xatirələr aləminə dalıram. Hərdən bu xatirələr məni elə bürüyür ki, ömrümün hansı günlərini yaşadığımı unuduram. Amma şüur öz işini görür, xatirədən xatirəyə keçdikcə yerimdə qurdalanıram, üzümü sənin yastığına tərəf çevirirəm. Bəli, yastığını indi də hər gecə sağ tərəfdən yanıma qoyuram. Çevrilib sənin donuq sifətini görürəm. Son nəfəsini çəkəndə üzünü boş yatağıma çevirmişdin. Açıq gözlərinə, sakit, həyata biganə sifətinə, hərəkətsiz əllərinə baxırdım, duyurdum ki, əzabsız, qüzsəsiz getmişən. Həmin gün sənə tamaşa etdikcə, soyuyub qaxaca dönmüş əllərini oxşadıqca,

üz-gözünü sıgalladıqca, mənə elə gəlirdi ki, öl-məmişən, elə-belə uzanmışan, çimərlikdəki kimi istirahət edirsən. Məni isə müqavimət göstərə bilmədiyim bir axın özü ilə aparırdı. Sən ömürlük dayanmışdın, mən isə hələ hərəkət edə bilirdim. Ölüm bizi həmişəlik ayırmışdı.

Gözlərimi açırım, lampanı yandırırım, özümün özümə acığım tutur. Səhər açılır, amma bu gün də bir xoşbəxt əhvalat gözləmirəm. Məni yalnız sən görürdün, səni isə təkcə mən. Bu gün gözlərimin həmdəmi yoxdur və mən bir boşluqda yaşayıram. Bilirdim ki, belə olacaq. Hər biri ölümlə qol-boyun gələn son günlərdə sənə baxırdım, məhəbbəti görmək istəyirdim, amma gözümə ölüm görünürdü, fikirləşirdim: “Mən sənə baxdığım kimi sən də mənə bax, axı mənə heç olmasa xatirələr qalacaq, sən isə heç nəyin olmayacaq. Hər şey yoxa çıxacaq, heç təsəvvürün, xəyalın da olmayacaq. Bir heçlik. Sən heçliyə qayıdacaqsan”. Sənə on gözlə baxmaq istəyirdim, hərəkətlərini, baxışlarını gözlərimə yığırdım. Gülümsəyirdim ki, sənəin təbəssümünü görüm; əlini öpürdüm ki, əlimi necə öpdüyünə bir də baxım. Özüm-özümü arxayın edirdim ki, bunlar heç vaxt yadımdan çıxmıyacaq. İstərdim əlinin yerləri bədənimdə həmişəlik qalsın, mənim çəkdiyim sıgallar isə sənəin bədəninə çürüməyə qoymasın. Mümkün olmayan bir iş üçün mübarizə

aparırdım. Məğlub olmuşdum, çünki sən məğlub idin. Amma heç özünün xəbərini yox idi.

Gəzmək istəyirəm, həmişə yolda olmaq istəyirəm. Mənə elə gəlir ki, yalnız bu cür yaşamaq mümkündür. Daha biz heç vaxt qoşa addımlamayacağıq, bu, həyatın ən böyük həqiqətidir. Bu gün mən hara gedirəm? Axı gəzmək ayağın birini o birindən irəli atmaq deyil. Gərək, bir səmtin olsun. Mən həyatın qanunlarına əməl edirəm: yaşamalılı və yaşatmalı. Bu, çətin iş deyil, mən yalnız hər şeyə həyatın gözü ilə baxa bildikdən sonra öhdəmə düşən işi görə bilərəm.

Qışın sakitliyində, çılpaq və ətirsiz torpağın üzərində özümü yaxşı hiss edirəm. Qış yuxusuna dalmaq istəyirəm. Yazda hərdən qayıqda gəzinəcəyəm. Günəş, tumurcuqlar, ətirilər, quşların mahnıları məni valeh edəcək.

Baharın ilk çiçəyinə necə sevinməyə bilərsən və onun kimi sadə ömür sürməkdən imtina etmək mümkündürmü?

Sənsiz bir gələcək mənə lazımdırımı?

Lüksemburq bağında gəzinirəm. İki il əvvəl gəzdiyim cığırqlarla dolanıram. Səhərin ala-toranı... Skamyalar boş idi. Dərsə tələsən məktəblilər iti addımlarla keçirdilər. Fəvvarə səhərin işığında par-par parıldayırdı. Qış yaxınlaşsa da, indiki kimi yağış yağmırdı. Küləyin o yan-bu yana

qovduğu yarpaqlar da, ayağının altındakılar da ölmüşdülər. Yarpağa nə var ki? Başqaları cücərəcək. Sən ölürsən, başqa bir insanın doğulduğu mənə təsəlli ola bilərmi? Tanış və sevimli cığır-larla o baş-bu başa gedirdim. Ağacların hər biri köndələn tir kimi yolumu kəsirdi. Bizim heç vaxt bir-birimizə demədiyimiz sözləri mən sənə deyirdim. Mən asta-asta, ciyərlərim dolusu nəfəs alırdım. Əyləşməyə cəsərət etmirdim, dayanmağa qorxurdum. Elə gəzirdim ki, elə bil dayanmadan bütün dünyanı dolanmalı idim. Mən baş alıb gedir, tövşüyürdüm. Mən çıxış yolu axtarmırdım, çünki hər şey qət olunmuşdu. Dözülməz bir hadisə idi, vəssalam.

O vaxta qədər heç ölümə maraqlanmamışdım. Mən onu saya salmırdım. Yalnız həyatla maraqlanırdım. Ölüm! Bu elə bir görüşdür ki, həm labüddür, həm də heç mümkün deyil, çünki o gələndə biz daha mövcud olmuruz. Biz yox olan kimi o bizim yerimizi tutur: ya o mövcud olmalıdır, ya da biz. Onun qarşısına çıxıb bilirik, lakin onu tanıya bilərikmi, bu bircə andan artıq çəkərmiz? Dünyada ən çox sevdiyim bir varlıqdan ayrılmağa hazırlaşmışdım. “Əbədi ayrılıq” qarını kəsmişdi. Bilirdim ki, mənim məhəbbətimdən başqa heç nə bizi bir-birimizə bağlamayacaq. Fikirləşirdim ki, əgər könül adlanan məfhum hələ mövcuddursa o yalnız xatirələrlə yaşa-

yacaq və bizim ayrılığımız əbədidir. Özüm-özümə deyirdim ki, ölüm heç nədir, yalnız qorxu, fiziki əzab, sevdiyin adamlardan ayrılmaq əzabı, yaxud başlanmış bir həyatın amansız sonu və bunu duymaqdır. Həyatdan birdəfəlik getmək!

Mən bu dəhşəti duyurdum. Məni boğan, batıran, qurum rəngli bu qaranlığın mövcud olduğunu anlamaq üçün öz uşaqlıq xatirələrimə qayıtmalı olurdum. Dörd-beş yaşım var. Anamla vəğzaldayıq. Pəncərənin qarşısında növbəyə durmuşuq. Növbəmiz çatan kimi anam deyir: “V. şəhərinə gedib-gəlmək üçün bir bilet, ancaq getmək üçün bir uşaq bileti”. Mən onun müraciət etdiyi adamı görmürəm, amma danışığı eşidirəm və anama sığınırım. Yadımda deyil onu qucaqlayırdım ya yox, amma bu yadımdadır ki, onu hamıdan çox istəyirdim. O mənim dünyada yeganə sığınacağım, yeganə arxam idi. Biz qatardayıq. Bütün dayanacaqları tanıyırım. Bu yolu çox getmişəm. Bilirəm irəlində məni nə gözləyir. Anamla birgə olacağım vaxtın qurtarmasına nə qədər qaldığını hesablayıram. Sonra ayrılacağıq. Bu ayrılıq hər dəfə mənə həyatın özündən də uzun görünür. Mənə elə gəlir ki, daha aqlamamağa öyrənmişəm. Amma ürəyimi elə bil məngənədə sıxırdılar, onun ağrısından boğazım qəhərlənir, ağızım acı olurdu. Mən də çoxlu başqa uşaqlar kimi, ayrılmış valideynlərin övladıyam. Sevib-sevil-

dikləri üçün biri-birindən intiqam almaq istəyən iki şəxsin artıqıyam. Bəli, əslində, bu, adi bir haldır. İndi mən ata “payımı” yaşamağa gedirəm, özü də atamın yanında yox, onun qardaşı və qardaşı arvadının yanında. Qatar dayanır: V. şəhəri. Yaşamaq üçün 10-15 dəqiqə vaxtım qalır. İndi biz gedib faytona əyləşəcəyik, orda anama sığınacağam. At yavaş-yavaş gedir, çünki Fransa küçəsi həm yoxuşdur, həm də dolanbac. Bu da axırıncı döngə. Artıq evi görürəm, başqa evlər kimi o da ağıdır, birinci mərtəbəsində gözlük də var, heç kəs səni görmür, amma sən kimin qonaq gəldiyini, kimin zəngi basdığını görürsən. Mən anamı qucaqlayıb hələ iyirmiyə qədər saya bilərəm, vaxt qalıb, çünki fayton dönməlidir, ev yolun sol üzündədir. Sonra anam məni bağına basacaq, mən də onu çoxlu öpəcəyəm. O, faytondan düşməyəcək, elə həmin faytonla qayıdacaq. Mən isə ürəyim həyəcandan partlasa da, sakit-sakit ikiüzlülüklə ona əl etməli idim, burda öyrənmişəm ki, heç bir hissi bürüzə vermək lazım deyil. Evə girirəm. Soldan birinci qapı qəbul otağıdır. Mebel də, xalçalar da, divarlar da bir rəngdədir. Sonrakı – yemək otağıdır. Bu otağın pəncərələri balaca həyəətə açılır, ordan bir neçə pilləkən düşüb bağa enmək olur. Bu otaqda gördüyüm yeganə şey, sirdaşım, yemək vaxtı mənimlə üz-üzə duran, böyük güzgü-

dür. Hər dəfə başımı qaldıranda mənə deyirdilər: “Güzgüdə özünə baxma!” Başımı aşağı salıb kö-nülsüz-könülsüz gövşəyirəm. “Ye!” deyirlər. Sa-kitlik çökür. Dözülməz bir sakitlik, yalnız qab-qa-şğın cingiltisi eşidilir. Əmimlə arvadı bir-birilə danışırlar. Onlara ər-arvad demək olmaz, ailə yaradıblar, uşaqsız bir ailə.

Bəli, bunlar bədbəxtlikdən doğan hisslər idi. Sonralar etiraz və qəzəb hisslərim də baş qaldır-dı, lakin özümə xoşbəxt həyat qurmağın qəti qə-rara almışdım.

II

Həkimlər məni cərrahiyyə salonunun yanındakı balaca otağa dəvət edəndə soruşdum:

– Nə qədər yaşayar?

– Bir ay, uzağı altı ay.

– Bəlkə, yuxulu ikən elə edəsiniz ki, heç ayılmırsınız.

– Bacarmırıq, xanım.

Beş dəqiqə əvvəl oturub gözləyirdim. Ən yaxın dostlarımızla birgə gözləmə otağında idim.

– Xanım, həkimlər sizi istəyirlər, – deyə şəfqət bacası məni içəri çağırırdı. Onun arxasınca gedə-gedə fikirləşirdim: “Bəs niyə belə tez? Axı mənə demişdilər ki, saat yarım çəkər, apardıqları iyirmi dəqiqə ancaq olar”. Ağxalatlı dörd nəfər həkimin mənə tərəf gəldiyini görəndə onların üzündəki ifadəni oxumaq çətin olmadı. Onlardan biri heç nə demədən mənə yer göstərdi. Başa düşmüşdüüm. Mən dara çəkilirdim, ölüm hökmünü almış adam isə bir neçə addım o yanda yatmışdı.

– O, çox əzab çəkəcək?

– Yox, üzgünlükdən öləcək.

Aşağıya endim. Lift həmin lift idi, amma mən bayaqkı adam deyildim, indi sinəmdə bir ölü ürəyi gəzdirirdim, dünyanın axırı çatmışdı. Kimə isə cavab verdim: “Hər şey bitdi”. Məni telefona çağırıdılar, yalan danışmağa başladım. Bir az sonra otağa qayıtdım, sən artıq orda idin; sol ayağına vitamin axıdırdılar. Çətinliklə nəfəs alırdın, burnuna zond¹ qoyulmuşdu. Sən yuxulu idin, solğun, qəmli görkəmin vardı, hələ istirahət edə bilərdin, kaş axırı salamatlıq olaydı. Ümidim olan günlərdə belə fikirləşirdim: üç gün əzab çəkəcəyik, sonra qarşımızda yenidən tam bir ömür olacaq. Üç əzablı gün keçdi, axırda da ölüm sorağı. Elə bu vaxtdan aramızda yalan hökm sürməyə başladı.

Sən yuxulu olanda da üzünə ümitsizliklə baxmağa qorxurdum, məni boğan dəhşəti gizlədirdim. Özümü arxayınlıqla baxmağa məcbur edirdim. Sən huşsuz olanda səninlə necə danışacağımı özüm-özümə təkrar edirdim, məşq edirdim. Birgə həyatımızdan mənə qalan təkçə bu idi. Şəfqət bacısı səni təkərli xərəklə aparanda biz adəti mərhəm nəzərlərlə axırıncı dəfə baxışdıq.

---

¹ Orqanların, toxumaların daxilini tədqiq etmək üçün onların içinə yeridilən borucuq və ya çubuq şəklində tibb aləti – Red.